

ДОГОВОР ЗА ЗАЕМ ЗА ПОСЛУЖВАНЕ

Днес, ...199.... г., в гр. ....,

се сключи настоящият договор за заем за послужване между:

.....,

наричан накратко **ЗАЕМОДАТЕЛ**, от една страна,

и

.....,

наричан накратко **ЗАЕМАТЕЛ**, от друга страна.

Страните се споразумяха за следното:

I. Предмет на договора

1. Заемодателят предоставя на **Заемателя** за временно и безвъзмездно ползване ..... , наричана накратко **ВЕЩТА**.

2. Настоящият договор се сключва за срок от .....¹

II. Права и задължения на страните

3.1) Заемодателят дължи обезщетение за вредите, причинени на **Заемателя** от скритите недостатъци на заетата вещ, ако умишлено или поради небрежност не ги е съобщил на **Заемателя**.

2) Заемодателят е длъжен да не ограничава или лишава безоснователно **Заемателя** в ползването на вещта.

4.1) Заемателят е длъжен:

а) да използва вещта по следния начин: .....²

б) да се грижи за вещта като добър стопанин, като предпочита нейното запазване пред запазването на своите вещи;³

в) да заплаща обикновените разноски за поддържането, запазването и използването на вещта;⁴

г) да уведомява незабавно Заемодателя за повредите и посегателствата, извършени върху наетата вещ;

д) да върне заетата вещ в състоянието, в което я е получил с изключение промените, свързани с нормалното и похабяване.

2) Заемателят няма право да отстъпва другиму ползването на вещта без съгласието на **Заемодателя**.⁵

III. Неустойки, обезщетения⁶

5.1) Заемателят дължи обезщетение за вредите, причинени през време на ползване на вещта, освен ако се дължат на причина, за която той не отговаря.

6.1) В случаите, когато **Заемателят** не изпълнява задълженията си по чл. 4, ал. 1, б. а), б) и ал. 2, той отговаря и без да е виновен за увреждането.⁷

2) **Заемателят** може да се освободи от отговорност за вредите по ал. 1, ако докаже, че увреждането би настъпило и при изправност от негова страна.⁸

7.1) Заемателят отговаря за вредите, причинени на вещта от лица от неговото домакинство или лица, ръководени от него.

8. Ако **Заемателят** не върне вещта в срок или при поискване, той дължи неустойка в размер на .....⁹

9. Изменения на настоящия договор могат да бъдат извършени при наличието на съгласие между страните, изразено в писмена форма.

10. За всички неуредени от този договор въпроси се прилагат разпоредбите на гражданското законодателство на Република България.

Настоящият договор се състави в два еднообразни екземпляра, по един за всяка една от страните.

ЗАЕМОДАТЕЛ: .....

ЗАЕМАТЕЛ: .....

ЗАБЕЛЕЖКИ

Договорът за заем е с широко приложение в гражданския оборот. Законодателят е уредил два вида договори за заем - за послужване и за потребление. Критерият за разграничаването им е естеството и предназначението на заемната вещ. При заема за потребление заемната вещ е винаги заместима и определена по своя род. С договора се прехвърля собствеността върху нея от Заемодателя на Заемателя, като той се задължава да върне вещ от същия род и със същите качествени характеристики. При заема за послужване вещта е винаги индивидуално и конкретно определена и с договор не се постига вещноправен ефект (заемната вещ остава собственост на Заемодателя).

Правно договорът за заем за послужване е уреден в чл. 243 - 249 от Закона за задълженията и договорите. По своята същност този договор е едно съглашение, според което Заемодателят предоставя безвъзмездно на Заемателя една определена вещ за временно ползване, а Заемателят се задължава да я върне. Договорът за заем за послужване се определя като едностранен, безвъзмезден, реален, неформален. За действителността на договора не е достатъчно само съгласието на страните, а е необходимо и реалното предаване на заемната вещ или извършване на действия, с които се създава една човешка презумпция за предаване на ползването на вещта (връчване на ключове от склад, автомобил и т. н.). С други думи, ако подпишете договор за заем за послужване, без

подписването да е съпътствано с предаване на вещта, това всъщност ще представлява едно обещание, един предварителен договор за сключване на окончателен договор за заем за послужване. Друг е въпросът, че правната доктрина не е единна относно действителността на един предварителен договор за сключване на окончателен безвъзмезден договор, какъвто е договорът за заем за послужване. По отношение на обещанието за дарение законодателят е категоричен в чл. 226, постановявайки неговата недействителност, което кара някои автори да правят извод, че разпоредбата на чл. 226, ал. 1 би следвало да се прилага по аналогия и за заема за послужване. Необходимостта от реално действие като част от фактическия състав на договора за заем за послужване го определя като реален договор.

Съществена отличителна черта на заема за послужване е безвъзмездният му характер. Ако уговорите възнаграждение за Заемодателя това вече не би било договор за заем за послужване, а договор за наем. С договор за заем за послужване, бихте могли да прикриете наемни отношения, но имайте предвид, че в сравнение с договора за наем правата на Заемодателя (прикрит наемодател) и особено на Заемателя (прикрит наемател) са лесно уязвими.

Договорът за заем за потребление е неформален договор. За сключването му не е необходима специална форма (писмена, нотариална и т. н.). Специална форма е необходима с оглед доказване волята на страните при евентуален спор, затова в повечето случаи не би било излишно постигнатото съгласие между страните да бъде облечено в писмена форма.

Страни по договора са Заемодателят и Заемателят. Със заема за послужване не се прехвърля собствеността на заемната вещ и затова в качество на Заемодател може да се изяви и лице, което има само управителни правомощия. В заем могат да предоставят: наемателят - наетата от него вещ, титулярът на вещното право на ползване, съсобственикът и т. н.

Заеманата вещ трябва да бъде индивидуално определена, да не се потребява с използването. Това не означава, че не може да се предостави в заем за послужване потребима вещ. Напротив, стига в договора да е уговорен такъв начин на използване, при който вещта, макар и обективно определена като потребима, да не бъде унищожена при използването от Заемателя. Например, един килограм кафе е безспорно потребима вещ, която се унищожава с употребата (консумацията) и. Няма пречка обаче същият този килограм кафе да бъде предоставен безвъзмездно в заем за послужване за аранжиране на витрина, с уговорката, че ще бъде върнат след преаранжирането на витрината.

Описва се точно вещта, с нейните индивидуализиращи белези.

¹ Срокът може да бъде уговорен като определен ден, в който точно да се върне вещта; с оглед сбъждане на прекратително условие (... заемам комплект инструменти до завършване основния ремонт на автомобила на Заемателя....); с изтичане на определен период от време и т. н. Когато в договора е уговорен срок, Заемодателят може да иска връщане на вещта преди изтичането му в следните случаи:

- ако неотложно се нуждае от нея;
- при смърт на Заемателя;

- ако Заемателят не се грижи и не използва вещта според договора.

Ако не е уговорен срок, Заемодателят може да поиска вещта ПО ВСЯКО ВРЕМЕ, без да е необходимо да обосновава искането си, достатъчен е фактът на поискването, Заемателят е длъжен да върне вещта. Тук проличава и една от основните разлики с договора за наем. Наемодателят е много по-ограничен от Заемодателя да иска обратно вещта.

² Заемателят е длъжен да използва вещта съобразно договора, а когато начинът на ползване не е определен - съобразно предназначението и. Например: заетият лек автомобил би могъл да бъде ; използван от Заемателя за зареждане на търговските му обекти, ако така е уговорено с договора. Ако в договора не е предвидена разпоредба относно ползването на зетия автомобил, би следвало Заемателят да го ползва само за превоз на пътници.

³ Законодателят е предвидил по-голяма от традиционната за облигационните отношения грижа за чужда вещ.

При Неизпълнение на тези задължения законът вменява отговорност, която традиционно не се дължи, отговорност за вреди, настъпили от причини, за който Заемополучателят не отговаря. Например ако заемете лекия си автомобил на ваш познат, за да пътува до град Х, а той отиде до град У, където автомобилът бъде поразен от гръм, той ще носи отговорност, независимо от случайния характер на събитието, причинило погиването на автомобила. Или ако някой ви е заел касов апарат, който вие да ползвате в търговския си обект и избухне пожар, вие сте длъжни първо да се погрижите за спасяването на зетия касов апарат и след това за собствената си стока. В противен случай дължите обезщетение, независимо от факта, че пожарът е причинен от небрежността на ползвателите на съседния търговски обект, поради това, че не сте положили дължимата, съгласно разпоредбите на закона, грижа.

⁴ На Заемателя не може да му бъде търсена отговорност за промени във вещта, свързани с нормалното и похабяване от обикновена употреба. Не бива да се смесват тези промени със разходите по използването, които са безспорно задължение на заемополучателя.

Заемателят може да упражни правото си на задържане на вещта, докато не бъде обезщетен за необходимите извънредни разходи по вещта и за вредите, причинени му от скритите и необявени от Заемодателя недостатъци.

⁵ Законовата разпоредба е по-рестриктивна. Чл. 244 от ЗЗД съдържа, с оглед защита интересите на Заемодателя, ограничение за преотстъпване ползването на заеманата вещ от Заемателя на трети лица, но на практика това ограничение създава затруднения както за заемателите, така и за заемодателите при използването на зетите вещи. Считаме, че е удачно да бъде уговорено отстъпването да става под условие. Това условие може да бъде съгласието, уведомяването на Заемодателя. Може да бъде предвидена форма за уведомяване на Заемодателя и т. н.

⁶ Неустойката представлява обезпечение за вредите от евентуалното неизпълнение или неточно изпълнение на облигационното задължение. С уговарянето на неустойка страните предварително решават проблема с вредите от неизпълнението, тъй като не е нужно те да се доказват. Неустойката не лишава изправната страна да претендира

обезщетение за вреди, по-големи от размера на неустойката, но в този случай следва тези вреди да бъдат доказани.

⁷ Размерът на неустойката се определя свободно от страните. Тя може да бъде фиксирана или променяща се сума пари, съобразена или не със стойността на заемната вещ.

Заемателят не отговаря за вредите или погиването на заетата вещ, когато причината за това не може да му се вмени във вина. Не може да се вмени във вина на Заемателя вреда, която е настъпила като следствие от случайно събитие. Случайно е събитието, което Заемателят не е предизвикал и не е могъл да предвиди. Той е положил необходимата грижа, но вещта е била повредена или погинала въпреки това. Такива са случаите при действие на непреодолима сила (земетресение, пожар). Всички те са непредвидими за Заемателя.

Заемателят се освобождава от отговорност, когато за увреждането е виновно трето лице или самият Заемодател. От Заемателя се изисква да е положил дължимата грижа за запазването на вещта.

Заемателят трябва да използва вещта съобразно договора, а ако липсва уговорка за ползването, съгласно предназначението на вещта. Той е длъжен да полага грижа на добър стопанин, като предпочита нейното запазване пред запазването на своите вещи. Грижата на добрия стопанин е вид дължима грижа, абстрактна и относителна по своята същност. Тя зависи от този, който я дължи, от обстоятелствата, при които се дължи, от мястото и т. н. Отчитайки безвъзмездния характер на договора за заем за послужване и обстоятелството, че той се сключва изключително в интерес на Заемополучателя, законодателят му вменява дължима грижа за заемната вещ в увеличен размер - да предпочита нейното запазване пред запазването на своята вещ. Непологането и влече отговорност за Заемополучателя. Например: Х получава от V в заем за послужване автомобил. Той има само един гараж. Ако Х паркира собствения си автомобил в гаража, а зетия автомобил в двора на къщата си, откъдето последният впоследствие бива откраднат, Х ще дължи обезщетение, независимо че кражбата не може да му се вмени във вина. Не кражбата, а неполагането на дължимата грижа е Проява на небрежност, а небрежността е форма на вина.

⁸ Заемателят може да се оневини и така да се освободи от отговорност, ако успее да докаже, че дори и да беше положил дължимата грижа (грижа на добър стопанин, като предпочита запазване на зетата вещ пред запазване на своите вещи), увреждането би настъпило. Ако в примера, използван за пояснение на предходната алинея (вж. Помощ към т. 6, ал. 1), бъдат откраднати и двата автомобила, то Заемателят следва да се освободи от отговорност, защото дори и да беше паркирал зетия автомобил в гаража, той пак щеше да бъде откраднат. Укоримото небрежно поведение на Заемателя не е в причинно-следствена връзка с вредата, тя би настъпила и ако той бе положил дължимата грижа.

⁹ Неустойката служи за обезщетение за вреди, без да е нужно те да се доказват. Неустойката може да бъде определена като фиксирана сума или в проценти. Тя може да бъде обусловена от просрочието: "...по 1000 лева за всеки просрочен ден...". Неустойка се дължи само когато Заемателят има ВИНА за забавата.